

ЛІТЕРАТУРА

1. Бойко І. І. Соціально-психологічна адаптація підлітка до нових умов навчання: автореф. дис. ... канд. психол. наук. К., 2002. 20 с.
2. Оліфіра Л. Підвищення кваліфікації керівних, педагогічних і науково-педагогічних працівників за накопичувальною системою: відповідь на виклики сучасності. Science Rise. Pedagogical Education. 2018. № 4. С. 43–47. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/textped_2018_4_10
3. Нечипоренко К. Сучасні методи навчання як засіб реалізації компетентнісного підходу в освіті. Рідна школа. 2013. № 11. С. 66–69.
4. Жерносець І. П. Удосконалення науково-методичної роботи в сучасних загальноосвітніх школах, ліцеях і гімназіях: монографія. К.: ІСДО, 2001. 204 с.
5. Гусева В. Проблеми наступності й безперервності освіти: нотатки з досвіду. Іноземні мови в сучасній школі. 2012. № 1. С. 39–42.
6. Lipowsky A. Novice teachers' professional adaptation: Ukrainian experience. URL: https://www.academia.edu/30680867/NOVICE_TEACHERS_PROFESSIONAL_ADAPTATION_UKRAINIAN_EXPERIENCE

REFERENCES

1. Wojko I. I. Socialno-psykholohichna adaptatsia pidlitka do novykh umov navchannia: avtoref. dys. ... kand. psykhol. nauk [Socio-psychological adaptation of a teenager to new learning conditions: author's ref. dis. ... cand. psychol sciences: 19.00]. K., 2018. (in Ukrainian)
2. Olifira L. Pidvyshhennia kvalifikatsii kerivnykh, pedahohichnykh i naukovo-pedahohichnykh pratsivnykiv za nakopychualnoyu systemoyu: vidpovid na vyklyky suchasnosti [Professional development of managerial, pedagogical and scientific-pedagogical workers according to the accumulative system: response to modern challenges]. Science Rise. Pedagogical Education. 2018. № 4. S. 43–47. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/textped_2018_4_10 (in Ukrainian).
3. Nechyporenko K. Suchasni metody navchannia yak zasib realizatsii kompetentnisnoho pidkhodu v osviti [Modern teaching methods as a means of implementing a competency-based approach in education]. Ridna shkola. 2013. № 11. S. 66–69. (in Ukrainian)
4. Zhernosyuk I. Udoskonalennia naukovo-metodychnoi roboty v suchasnykh zahalnoosvitnikh shkolakh, liceiakh i gimnaziakh [Improving scientific and methodological work in modern secondary schools, lyceums and gymnasiums]. K.: ISDO, 2001. 204 s. (in Ukrainian)
5. Guseva V. Problemy nastupnosti i bezperernosti osvity: notatky z dosvidu [Problems of continuity and continuity of education: notes from experience]. Inozemni movy v suchasnij shkoli. 2012. № 1. S. 39–42. (in Ukrainian)
6. Lipowsky A. Novice teachers' professional adaptation: Ukrainian experience. URL: https://www.academia.edu/30680867/NOVICE_TEACHERS_PROFESSIONAL_ADAPTATION_UKRAINIAN_EXPERIENCE

УДК 378.4 [174.7:347.78]:005.6(477)

DOI 10.25128/2415-3605.20.2. 23

МАРІЯ БОЙКО

ID ORCID <https://orcid.org/0000-0002-3864-1044>

mariyaboykodek@gmail.com

кандидат педагогічних наук, доцент

Тернопільський національний педагогічний університет

імені Володимира Гнатюка

вул. Максима Кривоноса, 2, м. Тернопіль

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ: УПРАВЛІНСЬКИЙ АСПЕКТ

Окреслено проблему академічної доброчесності, визначено основні механізми, інструменти академічної доброчесності, їх відповідність європейським стандартам. Обґрунтовано, що основою формування доброчесного академічного середовища в закладах вищої освіти (ЗВО) є розуміння усіма його учасниками необхідності дотримання принципів академічної доброчесності, на якій базується довіра між університетом та роботодавцями, замовниками освітніх і наукових послуг, спонсорами та іншими стейкхолдерами. Наведено досвід реалізації принципів академічної доброчесності у

МЕНЕДЖМЕНТ ОСВІТИ

Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка (ТНПУ): розроблено нормативні документи, визначено чіткі і зрозумілі стандарти і процедури академічної доброчесності, яких дотримуються учасники освітнього процесу. Університет культивує академічну доброчесність через імплементацію цієї політики у внутрішню культуру якості та використовує управлінські рішення як інструменти протидії порушенням академічної доброчесності. Постійно здійснюється моніторинг з питань забезпечення академічної доброчесності, проводяться заходи з метою її популяризації в академічному середовищі. Доведено, що дотримання принципів академічної доброчесності створює довіру до результатів навчання, сприяє академічній мобільності, підвищує конкурентоспроможність випускників ТНПУ на ринку праці, сприяє успіху у побудові кар'єри.

Ключові слова: академічна доброчесність, принципи академічної доброчесності, порушення академічної доброчесності, управління, якість, здобувач, педагогічний університет, заклад вищої освіти.

МАРИЯ БОЙКО

кандидат педагогических наук, доцент
Тернопольский национальный педагогический университет
имени Владимира Гнатюка
ул. Максима Кривоноса, 2, г. Тернополь

АКАДЕМИЧЕСКАЯ ДОБРОДЕТЕЛЬ ПЕДАГОГИЧЕСКОГО УНИВЕРСИТЕТА: УПРАВЛЕНЧЕСКИЙ АСПЕКТ

Обозначены проблемы академической добродетели, определены основные механизмы, инструменты академической добродетели, их соответствие европейским стандартам. Обосновано, что основой формирования добродетельной академической среды в учреждениях высшего образования является понимание всеми его участниками необходимости соблюдения принципов академической добродетели, на которой базируется доверие между университетом и работодателями, заказчиками научных и образовательных услуг, спонсорами, другими стейкхолдерами. Приведен опыт реализации принципов академической добродетели в Тернопольском национальном педагогическом университете имени Владимира Гнатюка (ТНПУ): разработаны нормативные документы, определены четкие и понятные политика, стандарты и процедуры соблюдения академической добродетели, которые соблюдаются всеми участниками образовательного процесса. Университет популяризирует академическую добродетель через имплементацию этой политики во внутреннюю культуру качества и использует управленческие решения как инструменты противодействия нарушениям академической добродетели. Постоянно осуществляется мониторинг по вопросам обеспечения академической добродетели, проводятся мероприятия с целью ее популяризации в академической среде. Доказано, что соблюдение принципов академической добродетели создает доверие к результатам обучения, способствует академической мобильности, повышает конкурентоспособность выпускников ТНПУ на рынке труда, успех в построении карьеры.

Ключевые слова: академическая добродетель, принципы академической добродетели, нарушение академической добродетели, управления, качество, соискатель, педагогический университет, учреждение высшего образования.

MARIA BOYKO

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor
Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University
2 Maksym Kryvonis Str., Ternopil

ACADEMIC INTEGRITY IN EDUCATIONAL PROCESS OF PEDAGOGICAL UNIVERSITY: MANAGERIAL ASPECT

The article outlines the problem of academic integrity, identifies the main mechanisms, tools of academic integrity, and their compliance with European standards. Academic integrity plays an essential role in ensuring the quality of education. Compliance with its principles in the educational process of a higher education institution affects not only the quality of training, but also the formation of fundamental values of future professionals. Academic integrity within the community of a pedagogical university is based on the understanding by all its members the need to adhere to the principles of academic integrity, which enhance trust between the university and employers, customers of educational and research services, sponsors and other stakeholders. The article describes the experience of implementing principles of academic integrity in Ternopil

National Pedagogical University (TNPУ) where they have developed normative documents, the strategy and tactics for the participants of the educational process to follow academic integrity. The University promotes academic integrity through the implementation of the policies in the internal quality culture and employs managerial decisions as tools to combat violations of academic integrity. To better understand and update issues of academic integrity in the academic community the process of future professionals training quality management is constantly monitored, and lectures, seminars, and trainings are regularly held in TNPУ. Annually students and teachers sign a declaration of academic integrity. TNPУ informs the students about control measures; assessment is carried out on the basis of objectivity; standards and procedures for academic integrity are clear and comprehensible; control is implemented through managerial decisions. Introduction of student-centered learning practices, involvement of students in tasks assessment and discussion, end-to-end assessment of courses, reflection on achievements, conducting lectures and seminars of different types, individual work helps prevent academic dishonesty and improve the students' motivation. Academic integrity has been shown as an essential component in enhancing the quality of educational programs and the internal quality assurance system in general. Adherence to the principles of academic integrity develops confidence in learning outcomes, promotes academic mobility, increases the competitiveness of graduates in the labor market, ensures success in developing careers.

Keywords: *academic integrity, principles of academic integrity, violation of academic integrity, management, quality, student, pedagogical university, higher education institution.*

Інституційні зміни, які відбуваються у сфері вищої освіти, впровадження в дію Закону України «Про вищу освіту» (2017 р.) дозволяють реалізувати принцип університетської автономії та розбудувати систему академічної доброчесності на всіх рівнях. Запровадження принципів академічної доброчесності – це питання підвищення якості вищої освіти, репутації, рейтингу ЗВО, визнання його диплома на європейському та світовому рівнях, підвищення конкурентоспроможності випускників.

Нині академічна доброчесність з культурно-філософського поняття перетворилась на норму закону з чітко визначеними тлумаченнями, правилами, критеріями, вимогами та санкціями. У Законі України «Про освіту» вперше на законодавчому рівні подається тлумачення терміна: «Академічна доброчесність – це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень» [6]. У Бухарестській декларації етичних цінностей і принципів вищої освіти в Європі визначено: «Кожен член академічної та освітньої спільноти повинен прагнути до чесності і поширювати це прагнення на інших учасників освітнього та наукового процесу, послідовно утримуючись від брехні, шахрайства, крадіжок та інших форм нечесної поведінки, що викривляють парадигму освіти і науки...» [8, с. 29].

Мета статті – визначити основні механізми, інструменти академічної доброчесності, їх відповідність європейським стандартам, розкрити досвід реалізації принципів академічної доброчесності в ТНПУ.

Проблему академічної доброчесності, принципи її реалізації в ЗВО вивчають українські науковці Л. Зуєва, Л. Курочка, Л. Прудіус, Т. Семків. І. Федорович. Поширення академічного плагіату в університетах світу досліджують Й. Асман, Т. Калабрезе, В. Ромакін, В. Струнсе, М. Чепіга та ін.; плагіату в наукових дослідженнях М. Бувіль, Б. Джонстон та ін.; подають рекомендації студентам, як уникати плагіату в роботі з науковими джерелами, М. Мігель, К. Невіль та ін. Популяризація академічної доброчесності спричинила появу наукових публікацій, в яких аналізуються її сутність і зміст (Т. Фініков, І. Олексів, А. Мельниченко, Я. Тицька, В. Хмарський), окреслено можливості впливу на підвищення якості освіти, ефективність практики вищої школи (І. Дехтярьова, О. Сербін, Т. Добко), рішення стосовно забезпечення академічної доброчесності в закладах освіти (А. Артюхов, М. Дойчик, І. Єгорченко, В. Гунчак, А. Мельниченко, Н. Сиротенко, Л. Савенкова, С. Чуканова).

Реалізація принципів академічної доброчесності висвітлена в документах, розроблених Міністерством освіти і науки (МОН) України (Методичні рекомендації для закладів вищої освіти з підтримки принципів академічної доброчесності, 2018; Розширений глосарій термінів і понять ст. 42 «Академічна доброчесність» Закону України «Про освіту» (від 5 вересня 2017 р.), 2018), репрезентована у низці кодексів і положень, прийнятих закладами вищої освіти (ЗВО).

Відповідно до Європейських стандартів і рекомендацій щодо забезпечення якості у вищій освіті (ESG-2015) академічна доброчесність є невід'ємною складовою забезпечення якості освіти, оскільки дотримання її принципів в освітньому процесі впливає не лише на якість вищої освіти, а й на формування засадничих цінностей майбутніх фахівців, їх уявлення про світ, соціум, успіх, працю, рівень академічної культури тощо [4, с. 11].

Сутність поняття академічної доброчесності (academic integrity) можна розкрити через ключові категорії: 1) чесність (honesty); 2) довіра (trust); 3) справедливість (fairness); 4) повага (respect); 5) відповідальність (responsibility); 6) підзвітність (accountability) [2, с. 13]. Звідси категорія академічної доброчесності відзначається своєю багатовимірністю, що означає поєднання в ній як фундаментальних цінностей, так і механізмів й інструментів їхнього забезпечення і впровадження. Важливо усвідомити потенційні внутрішні та зовнішні складники, які зумовлюють академічну нечесність: морально-етичні, інституційні, освітні, виховні. Вивчення і розуміння природи їхнього походження дає можливість розробити та імплементувати ефективну політику забезпечення академічної доброчесності як національного так і локального рівня [2, с. 65].

Основою формування доброчесного академічного середовища у ЗВО є розуміння всіма учасниками необхідності дотримання принципів академічної доброчесності, бо саме на ній базується довіра між ЗВО та роботодавцями, замовниками наукових і освітніх послуг, іншими стейкхолдерами.

Проте в умовах глобалізації освітнього процесу, широкого впровадження інтернету, де у відкритому доступі є різноманітні продукти інтелектуальної власності, важливого значення набувають такі поняття, як «академічне шахрайство», «плагіат», «самоплагіат» [11].

Щоб сформувати доброчесне середовище на рівні конкретної академічної інституції, на думку експертів Міжнародного центру академічної доброчесності, потрібно дотримуватися таких правил:

- створювати і поширювати чіткі та зрозумілі правила, процедури і політики в галузі академічної доброчесності, які ефективно усвідомлюються та постійно втілюються в життя;
- поширювати позитивні аспекти академічної доброчесності на всі сегменти академічної спільноти;
- навчати всіх членів спільноти стандартам академічної доброчесності, які усвідомлюються як інтегральний компонент культури цієї спільноти;
- постійно і справедливо дотримуватися дій, що відповідають вимогам у цій галузі;
- розробляти, пояснювати та адмініструвати рівноправні, прозорі системи для засудження порушників доброчесності;
- бути в курсі останніх розробок у галузі технологій та освітніх практик з метою попередження ризиків і проблем;
- регулярно оцінювати ефективність існуючих теорій, процедур та правил у галузі академічної доброчесності, а також постійно вдосконалювати і поліпшувати їх [3, с. 112].

Відповідно до п. 8 ч. 2 ст. 16 Закону України «Про вищу освіту» система внутрішнього здійснення якості вищої освіти має забезпечувати «дотримання академічної доброчесності працівниками закладів вищої освіти та здобувачами вищої освіти» [5]. Впровадження принципів академічної доброчесності в освітню діяльність є одним з найдієвіших шляхів забезпечення якості підготовки майбутніх фахівців у ЗВО.

Отже, на етапі інституційних змін, що відбуваються у вищій освіті України, завдання кожного ЗВО – забезпечити ефективну діяльність установи щодо популяризації принципів академічної доброчесності серед науково-педагогічних працівників і здобувачів освіти, скоординувати діяльність структурних підрозділів, впроваджувати інноваційні практики культивування доброчесної поведінки у вищій школі.

У Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка (ТНПУ) визначено чіткі та зрозумілі політики, стандарти і процедури дотримання академічної доброчесності, що послідовно дотримуються всіма учасниками освітнього процесу. ЗВО популяризує академічну доброчесність (насамперед через імплементацію цієї політики у внутрішню культуру якості) та використовує відповідні управлінські рішення як інструменти протидії порушенням академічної доброчесності.

У ТНПУ розроблено Кодекс академічної доброчесності, який визначає правила і норми академічної доброчесності, етичної поведінки, професійного спілкування працівників і здобувачів освіти. Він спрямований на дотримання професійних стандартів в усіх сферах діяльності університету, зокрема, освітній, науковій, виховній, управлінській, а також на підтримку сприятливого морально-психологічного клімату в академічному середовищі.

Науково-педагогічні, педагогічні працівники, співробітники, студенти, магістранти, аспіранти, докторанти та інші особи, що працюють чи навчаються в ТНПУ, зобов'язуються дотримуватися правил і норм, визначених цим кодексом, спираючись на принципи:

- доброчесність – відданість учасників процесу реалізації державної політики у сфері якості освіти моральним принципам і стандартам, які створюють бар'єр для недоброчесності;
- чесність і порядність – системне уникнення проявів академічної недоброчесності під час реалізації власної діяльності;
- правдивість – прагнення до істини, вільне і відкрите поширення найкращих практик реалізації власної діяльності, їх безперервне надбання та збагачення;
- прозорість – доступність і відкритість інформації, яка передбачає, що всі учасники процесу реалізації державної політики у сфері якості освіти зобов'язані діяти відкрито, зрозуміло та в рамках закону;
- повага – повага до ідей, гідності інших, їхнього фізичного та психічного здоров'я, на основі колегіальності та співпраці з іншими учасниками процесу реалізації державної політики у сфері якості освіти;
- довіра – учасники освітнього процесу мають впевненість в чесності один одного, можуть довіритися, позбавлені страху, що результати діяльності можуть бути несанкціоновано запозиченими тощо;
- справедливість – неупереджене ставлення до всіх учасників процесу, позбавлене дискримінації та нечесності;
- самовдосконалення – учасники процесу визнають важливість і докладають максимальних зусиль до постійного вдосконалення освітньої системи, зокрема, через власний професійний розвиток;
- відповідальність – вміння брати на себе відповідальність за результати своєї діяльності, виконувати взяті на себе певні зобов'язання, протистояти проявам академічної недоброчесності, подавати приклади гідної поведінки;
- сумлінність – учасники процесу використовують делеговані їм повноваження без перевищення або несумлінності їх виконання;
- професіоналізм – підтримка високого рівня компетентності кожним учасником процесу реалізації державної політики у сфері якості освіти [7].

У ЗВО регулярно відбувається інформування здобувачів вищої освіти про контрольні заходи, оцінювання реалізовано на засадах об'єктивності, щорічно здобувачі та науково-педагогічні працівники підписують декларацію про академічну доброчесність.

В університеті здійснюється постійний моніторинг з питань забезпечення якості та академічної доброчесності, який є ефективним через анкетування (евалюацію), оскільки сприяє:

- підвищенню якості освітніх програм та освітніх компонентів через отримання зворотного зв'язку від ключових стейкхолдерів;
- вдосконаленню процесу викладання і підвищенню якості освітнього процесу через періодичне оновлення дисциплін та їх змісту відповідно до вимог сьогодення з використанням SWOT-аналізу;
- об'єктивному оцінюванню здобувачів вищої освіти, науково-педагогічних і педагогічних працівників, адже взаємна оцінка викладачів студентами і студентів викладачами сприяє побудові довірливих стосунків, розумінню взаємної відповідальності між ними;
- встановленню зворотного зв'язку між учасниками освітнього процесу, що є необхідним для вдосконалення викладацької майстерності;
- реальній, а не формальній, реалізації принципу студентоцентрованого підходу у ЗВО;
- удосконаленню якості підготовки майбутніх фахівців, конкурентоспроможних у глобальних масштабах.

У ТНПУ розроблено дієві інструменти щодо дотримання принципів академічної доброчесності в освітній і науковій діяльності викладачів, які передбачають: 1) анкетування учасників наукового та освітнього процесів на предмет порушень академічної доброчесності; 2) перевірку наукових, навчально-методичних робіт на наявність ознак академічного плагіату відповідно до створеної нормативної бази; 3) проведення спільних з Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти України (НАЗЯВОУ) «круглих столів» і тренінгів для гарантів освітніх програм, експертів і керівництва ЗВО, оскільки працівники ТНПУ активно залучені до нової процедури акредитації освітніх програм.

За сприяння НАЗЯВОУ на базі ТНПУ постійно проводяться тренінги для студентів-експертів з оцінки освітніх програм, які залучаються до акредитаційних процесів у контексті студентоцентрованого навчання. Проводяться публічні лекції основних стейкхолдерів освітніх програм щодо переваг академічної доброчесності та реалізації актуальних наукових досліджень, цикли тренінгів для всіх учасників освітнього і наукового процесів в рамках всеукраїнських і міжнародних проєктів з академічної доброчесності, грантових програм, ініціатив МОН України та НАЗЯВОУ.

За підтримки Проєкту сприяння академічній доброчесності SAIUP (Strengthening Academic Integrity in Ukraine Project), що реалізується Американськими радами з міжнародної освіти за сприяння МОН України та підтримки посольства США в Україні, в ТНПУ проведено ряд заходів щодо реалізації принципів академічної доброчесності в освітньому процесі, зокрема:

- лекція «Академічна доброчесність: принципи та правила доброчесної поведінки у вищій школі» для студентів I курсу;
- презентація онлайн-курсу «Академічна доброчесність для педагогів» на платформі EdEra для студентів IV курсу спеціальності «014 Середня освіта»;
- тренінг «Планування курсу і розробка навчальних подій як інструменти запобігання порушень академічної доброчесності і підвищення академічної культури» для професорсько-викладацького складу;
- семінари «Академічна доброчесність у системі внутрішнього забезпечення якості освіти» і «Про доброчесність: інструменти впровадження в заклади вищої освіти» для професорсько-викладацького складу.

В університеті постійно здійснюється інформаційно-консультативний супровід здобувачів вищої освіти через створення відповідних ресурсів на сайті бібліотеки, друку буклетів, листівок, розробка і поширення відеороликів та інша діяльність з промоції принципів академічної доброчесності. Здобувачі мають доступ до відкритих онлайн-курсів «Академічна доброчесність: виклики, дії, успішні історії», «Основи інформаційної грамотності та роботи з даними», «Основи академічного письма» тощо.

Проведення заходів з академічної доброчесності має сенс, якщо учасники освітнього процесу розуміють зміст чинних норм, підстави і процедури притягнення їх до академічної відповідальності. Тенденцією в рекомендаціях і найкращих практиках для освітніх установ є нерозривне поєднання викладання і навчання як спільного руху до досягнення найвищої якості навчання. Тому санкції мають бути як до студентів, так і до викладачів, науково-педагогічних працівників. Унікальність та діалогічність навчальних подій в університеті – єдиний спосіб підвищити академічну культуру всіх учасників освітнього процесу [13, с. 31]. Інструментом запобігання порушення академічної доброчесності є передусім демонстрована викладачем професійна експертна модель: визначених цілей і завдань, презентації та інтерпретації навчальних матеріалів, викладу програми навчальної дисципліни, відкритих і прозорих процедур оцінювання.

Компетентності з академічної доброчесності, що їх має набути здобувач освіти серед результатів навчання з академічної доброчесності, такі:

- усвідомлювати значущість норм академічної доброчесності, оцінювати приклади поведінки відповідно до них; діяти у професійних і навчальних ситуаціях з позицій академічної доброчесності і професійної етики;
- самостійно виконувати навчальні завдання;

- коректно покликатися на джерела інформації у разі запозичення ідей, тверджень, відомостей;
- оцінювати поведінку власну та інших людей відповідно до норм академічної доброчесності;
- давати моральну оцінку власним вчинкам, зіставляти їх з моральними та професійними нормами [2, с. 123].

Дотримання принципів академічної доброчесності створює довіру до результатів навчання, сприяє академічній мобільності, підвищує конкурентоспроможність випускників ЗВО на ринку праці, забезпечує успіх у побудові кар'єри.

Контроль за дотримання принципів академічної доброчесності в ТНПУ здійснюють Комісія з академічної доброчесності, етики та управління конфліктами і Група сприяння академічній доброчесності. Метою діяльності вказаної групи є моніторинг дотримання членами університетського колективу моральних та правових норм академічної доброчесності в ЗВО. Група є дорадчим органом, наділяється правом приймати і розглядати заяви щодо порушення Кодексу академічної доброчесності та надавати пропозиції адміністрації університету (факультету) щодо розв'язання ситуації, яка стала предметом розгляду [9]. Відповідно до законодавчих вимог в університеті діє «гаряча лінія» (pravo@tnpu.edu.ua), на яку здобувачі вищої освіти та науково-педагогічні працівники можуть звернутися за інформаційною підтримкою щодо дотримання принципів академічної доброчесності та можливих її порушень.

Система забезпечення якості освіти в ТНПУ побудована на таких принципах академічної доброчесності: створено атмосферу довіри між усіма учасниками освітнього процесу, заохочується відповідальність за академічну доброчесність, обмежуються можливості для академічної нечесності, викладачами розроблено справедливі та релевантні форми і критерії оцінювання, які вимагають активного і творчого мислення, розвивають освітні можливості здобувачів, колегіально підтримуються загальноуніверситетські стандарти академічної доброчесності і культури, стимулюється наукова активність професорсько-викладацького складу. Активно впроваджуються студентоцентровані практики навчання, зокрема: залучення майбутніх фахівців до оцінювання завдань та їх обговорення, наскрізне оцінювання курсу, рефлексія досягнень, розробка варіативних та унікальних форматів лекційних, семінарських, практичних занять, самостійної та індивідуальної роботи. Погляди студентів на проблеми академічної доброчесності залежать від загальної атмосфери у ЗВО, типових практик викладачів і представників адміністрації, прийнятих управлінських рішень. Тому викладачі, науково-педагогічні працівники, а також представники адміністрації самі мають бути академічно доброчесними і здатними формувати відповідну компетентність у здобувачів освіти. Таким чином, налагоджується позитивний зворотний зв'язок, який посилює репутацію університету, його працівників, здобувачів та сприяє його стійкому розвитку і конкурентоспроможності.

Підвищення якості академічної доброчесності в освітньому процесі забезпечить володіння інструментарієм і методами контролю за її дотриманням через впровадження в дію розроблених в ТНПУ нормативних документів і дієвих практик. Зауважимо, що проведення заходів академічної відповідальності має сенс тоді, коли всі учасники освітнього процесу розуміють зміст чинних норм, підстави і процедури притягнення до відповідальності. Також важливою умовою забезпечення академічної доброчесності є створення чітких і зрозумілих процедур розгляду справ і прийняття рішень стосовно ймовірних порушень. Аналіз останніх нормативно-правових документів показав, що за порушення принципів академічної доброчесності потрібно нести відповідальність. Від дотримання та культивування принципів академічної доброчесності залежить якість освіти. Прояви академічної недоброчесності (списування, плагіат, самоплагіат, корупція) руйнують її, перетворюючи освітній процес на імітацію. Нечесність в освіті негативно впливає на суспільство загалом і кожного індивіда зокрема, адже створює систему, в якій неможливо досягнути мети чесним шляхом, а такі випускники ЗВО не можуть бути успішними в довготривалій перспективі.

Отже, академічна доброчесність є орієнтиром для досягнення успіху в освітній діяльності університету та дієвим інструментом забезпечення якості освіти. Дотримання академічної доброчесності – запорука формування інтелектуальної гідності, розвитку чесності, відповідальності всіх учасників освітнього процесу в ЗВО.

Приклад діяльності ТНПУ доводить, що у системі вищої освіти України реалізується стратегія імплементації принципів академічної доброчесності. Проте лише постійна і довготривала робота у цьому напрямку дасть змогу закріпити і поширити принципи академічної доброчесності в практику освітнього процесу вітчизняних ЗВО. Для розбудови цілісної та ефективної системи забезпечення академічної доброчесності потрібне її розуміння і прийняття кожним учасником освітнього процесу. Довіра та повага академічної спільноти є основою стратегії професійного успіху та кар'єрного зростання.

Перспективним вважаємо дослідження проблеми моніторингу дотримання принципів академічної доброчесності та розробку правового підґрунтя політики академічної доброчесності, встановлення відповідальності за її порушення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Академічна доброчесність: практичний вимір. URL: <https://osvita.ua/vnz/akadem-dobrochesnist>
2. Академічна доброчесність: проблеми дотримання та пріоритети поширення серед молодих вчених: кол. монографія / за заг. ред. Н. Г. Сорокіної, А. Є. Артюхова, І. О. Дегтярьової. Дніпро: ДРІДУ НАДУ, 2017. 169 с.
3. Академічна чесність як основа сталого розвитку університету; за заг. ред. Т. В. Фінікова, А. Є. Артюхова / Міжнародний фонд дослідження. освітньої політики. К.: Таксон, 2016. 234 с. URL: http://www.univer.kharkov.ua/images/redactor/news/2016-09-07/chesnist_osnova_rozvitk_Univers.pdf
4. Бойко М. Інституційна модель системи управління якістю освітньої діяльності в педагогічному університеті. Наукові записки ТНПУ. Серія: педагогіка. 2018. № 3. С. 6–13.
5. Закон України «Про вищу освіту». URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
6. Закон України «Про освіту». URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
7. Кодекс академічної доброчесності Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. URL: http://tnpu.edu.ua/about/public_inform/academ_dobrochesnist/kodeks_academich_dobroches.pdf
8. Литвиновський Є. Академічна доброчесність – дієвий інструмент забезпечення якості вищої освіти. URL: <https://www.skeptic.in.ua/integrity/>
9. Положення про групу сприяння академічній доброчесності. URL: http://tnpu.edu.ua/about/public_inform/academ_dobrochesnist/polozhennia_pro_grupu_dobrochesn.pdf
10. Проект сприяння академічній доброчесності в Україні (SAIUP). URL: <http://www.saiup.org.ua/>
11. Рекомендації щодо забезпечення принципів академічної доброчесності. Підкомісія 303 «Академічна доброчесність» Науково-методичної комісії з організаційно-методичного забезпечення вищої освіти. К.: Міністерство освіти і науки України, 2016. 24 с.
12. Шліхта Н., Шліхта І. Методичні рекомендації та програма курсу «Основи академічного письма. URL: http://www.saiup.org.ua/resursy/osnovy-akademichnogopysma-metodychni-rekome_ndatsiyi-ta-programa-kursu/
13. Lokse M., Solbergoumans M. Strengthening teacher qualifications to prevent student plagiarism – presentation of an online course and discussion of a strategy. In: Plagiarism across Europe and Beyond 2015. Conference Proceedings. June 10–12, 2015. Brno, Czech Republic. P. 31.
14. Fundamental Values of Academic. URL: <https://academicintegrity.org/fundamental-values>

REFERENCES

1. Akademichna dobrochesnist: praktychnyj vymir [Academic integrity: practical dimension]. URL: <https://osvita.ua/vnz/akadem-dobrochesnist>
2. Akademichna dobrochesnist: problemy dotrymannyi ta priorytety poshyrennya sered molodyx vchenyx: kol. monografia [Academic integrity: compliance issues and priorities of dissemination among young scholars: collective monograph]: za zah. red. N. G. Sorokinoy, A. Ye. Artyukhova, I. O. Degtiarovoї. Dnipro: DRIDU NADU, 2017. 169 s.
3. Akademichna chesnist yak osnova staloho rozvytku universytetu [Academic integrity as a basis for sustainable development of university]. za zag. red. T. V. Finikova, A. Ye. Artyukhova / Mizhnarodnyi fond doslidzhennia osvithoi polityky. Kyiv: Takson, 2016. 234 s. URL: http://www.univer.kharkov.ua/images/redactor/news/2016-09-07/chesnist_osnova_rozvitk_Univers.pdf
4. Bojko M. Instyucijna model systemy upravlinnia yakystyu osvitnoyi diyalnosti v pedagogichnomu universyteti [Institutional model of education quality management system at the pedagogical university]. Naukovi zapysky Ternopilskoho natsionalnogo pedagogichnoho universytetu imeni Volodymyra Gnatyuka. Seria: pedagogika. 2018. № 3. P. 6–13.
5. Zakon Ukrayiny «Pro vyshhu osvitu» [Law of Ukraine “On Higher Education”]. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>

6. Zakon Ukrainy «Pro osvitu» [Law of Ukraine “On Education”]. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
7. Kodeks akademichnoi dobrochesnosti Ternopilskoho natsionalnoho pedagogichnoho universytetu imeni Volodymyra Gnatyuka [Code of Academic Integrity of Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University]. URL: http://tnpu.edu.ua/about/public_inform/academ_dobrochesnist/kodeks_academich_dobroches.pdf
8. Lytvynovskyy Ye. Akademichna dobrochesnist – diyevyj instrument zabezpechennia yakosti vyshhoi osvity [Academic integrity as an effective tool for ensuring quality of higher education]. URL: <https://www.skeptic.in.ua/integrity/>
9. Polozhennia pro grupu spriyannia akademichnij dobrochesnosti [Regulations on Academic Integrity Promotion Group]. URL: http://tnpu.edu.ua/about/public_inform/academ_dobrochesnist/polozhennia_pro_grupu_dobrochesn.pdf
10. Proekt spriyannia akademichnij dobrochesnosti v Ukraini (SAIUP) [Strengthening Academic Integrity in Ukraine Project (SAIUP)]. URL: <http://www.saiup.org.ua/>
11. Rekomendacii shchodo zabezpechennia pryncypiv akademichnoi dobrochesnosti. Pidkomisiya 303 “Akademichna dobrochesnist” Naukovo-metodychnoi komisii z organizacijno-metodychnoho zabezpechennia vyshhoi osvity [Recommendations for ensuring principles of academic integrity. Subcommittee 303 “Academic Integrity” of the Scientific and Methodological Commission for Organizational and Methodological Support of Higher Education]. Kyiv: Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy, 2016. 24 s.
12. Shlikhta N., Shlikhta I. Metodychni rekomendacii ta programa kursu “Osnovy akademichnoho pysma” [Instructional guidelines and program of Fundamentals of Academic Writing course]. URL: [http://www.saiup.org.ua/resursy/osnovy-akademichnogopysma-metodychni-rekome ndatsiyi-ta-programa-kursu/](http://www.saiup.org.ua/resursy/osnovy-akademichnogopysma-metodychni-rekome_ndatsiyi-ta-programa-kursu/)
13. Lokse M., Solbergoumans M. Strengthening teacher qualifications to prevent student plagiarism – presentation of an online course and discussion of a strategy. In: Plagiarism across Europe and Beyond 2015. Conference Proceedings. June 10–12, 2015. Brno, Czech Republic. P. 31.
14. Fundamental Values of Academic. URL: [Integrityhttps://academicintegrity.org/fundamental-values](https://academicintegrity.org/fundamental-values)

УДК: 371 (477.84)

DOI 10.25128/2415-3605.20.2.24

ОКСАНА БОДНАР

orcid.org/0000-0003-4207-0624

bodnarotern@ukr.net

доктор педагогічних наук, доцент

Тернопільський національний педагогічний університет

імені Володимира Гнатюка

вул. Максима Кривоноса, 2, м. Тернопіль

ОКСАНА ГОРІШНА

orcid.org/0000-0003-31271316

gorishna83@gmail.com

аспірантка

ДЗВО «Університет менеджменту освіти»

вул. Січових Стрільців 52-а, м. Київ

МЕХАНІЗМИ ПОДОЛАННЯ ОПОРУ ЗМІНАМ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Розглянуто опір змін та його специфіку як конструктивний механізм і основу зворотного зв'язку впровадження змін у діяльність закладів загальної середньої освіти (ЗЗСО). Обґрунтовано необхідність розробки механізмів подолання опору змін на основі експериментальної перевірки інтенсивності опору змін. Проаналізовано різні трактування опору змін, структуру опору змін, їх класифікації. Зосереджено увагу на причинах виникнення опору змін серед педагогічного колективу. Обґрунтовано сутність і взаємозв'язок понять «опір змін» та «управління змінами», подано власні дефініції цих понять. Наведено причини виникнення опору змін у впровадженні змін та інновацій.